

10.12.2024

POL-2024-159253

Sisäministeriö/Rajavartiolaitos
rajavartiolaitos@raja.fi
VPRVLEoikeudellinenenosasto@raja.fi

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö 29.10.2024, VN/1108/2023.

Keskusrikospoliisin lausunto

1 Asian tausta

Sisäministeriö on 29.10.2024 pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitos saisi toimivaltuuden estää ja selvittää rajavalvonnan, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä ihmiskaupparikoksia ilman liityntää laittoman maahantulon järjestämiseen.

Lisäksi Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin ehdotetaan lisättäväksi rajavalvonnan, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä havaittu rahanpesu tai rahanpesurikkomus silloin, kun epäillyn rikoksen esirikos on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos taikka kätkemisrikoksen esirikos.

Televalvonnan, muun peitellyn tiedonhankinnan kuin peitellyn tiedonhankinnan tietoverkossa ja henkilön teknisen seurannan toimivaltuuksien rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi ehdotetaan laajenevan kaikkiin sellaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin, jonka enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta virka- ja sotilasrikoksia, laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvää panttivangin ottamista, törkeää ampuma-aserikosta sekä rajavartioviranomaiseen kohdistuvista rikoksista virkamiehen väkivaltaista vastustamista, törkeää lahjuksen antamista ja yleisvaarallisia rikoksia.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan lisäksi yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toimivaltuuksia. Lisäksi Rajavartiolaitokselle ehdotetaan oikeutta toteuttaa ohjattua tietolähdetoimintaa. Tietolähdetoimintaa saisi toteuttaa paitsi rikosten estämiseen ja selvittämiseen myös rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi merkityksellisten tietojen vastaanottamiseksi.

2 Keskusrikospoliisin lausunto

2.1 Yleistä

Rikostorjunnan toimintaympäristön muutokset, kuten uudet rikosilmiöt, rikollisuuden kansainvälistyminen ja entistä laajemmat rikoskokonaisuudet ovat rikostorjunnan haasteita, joihin toimivaltaisten viranomaisten on pystyttävä vastaamaan. Keskusrikospoliisi pitää sen vuoksi lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen taustaa ja tavoitteita tärkeinä.

Keskusrikospoliisi lausuu seuraavaksi yksityiskohtaisemmin keskeisimmistä hallituksen esitysluonnoksessa olevista ehdotuksista.

2.2 Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset

Ehdotetun sääntelyn nojalla Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet sen tutkittavaksi kuuluvien rikosten osalta laajenisivat koskien ihmiskaupparikoksia sekä rahanpesurikoksia ja rahanpesurikkomuksia.

Keskusrikospoliisi pitää perusteltuna sitä, että Rajavartiolaitos saisi toimivaltuuden estää ja selvittää ehdotetun mukaisesti ihmiskaupparikoksia ilman liityntää laittoman maahantulon järjestämiseen. Mikäli Rajavartiolaitoksen paljastaessa laittoman maahantulon järjestämisrikosta ilmeneekin, että epäilty rikos on ihmiskaupparikos, lienee tehokkainta epäillyn rikoksen selvittämisen ja tutkimisen kannalta, että tutkinta tapahtuisi tällaisessa tilanteessa saman Rajavartiolaitoksen tutkijan, tutkinnanjohtajan tai tutkintaryhmän toimesta kuin sen paljastaminen on tapahtunut.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisäksi, että Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin lisättäisiin rahanpesurikos ja rahanpesurikkomus silloin, kun epäillyn rikoksen esirikos on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos taikka kätkemisrikoksen esirikos. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan Rajavartiolaitoksen tutkiessa sen toimivaltaan kuuluvaa rikosta, olisi Rajavartiolaitoksen tällaisessa tilanteessa perusteltua tutkia myös siihen liittyvä epäilty rahanpesurikos tai rahanpesurikkomus.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan esitysluonnoksen perusteluihin kirjatulla tavalla tutkittavien rahanpesurikos- tai rahanpesurikkomusepäilyjen tulee liittyä Rajavartiolaitoksen valvontatoimintaan ja sen rikostorjuntatehtäviin. Mikäli esimerkiksi epäiltyyn rikokseen liittyisi muun muassa järjestäytyneitä rikollisuutta, on tutkintajärjestelyistä ja tutkinnan yhteistyöstä mahdollista sopia esimerkiksi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) mukaisesti.

Keskusrikospoliisi nostaa esille ehdotetun uuden 4 §:n 11 a kohdan muotoiluun liittyvän seikan. Keskusrikospoliisi esittää sisällytettäväksi säännöksen sanamuotoon tai ainakin hallituksen esityksen säännöskohtaisiin perusteluihin, että rahanpesu tai rahanpesurikkomus kuuluu Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin silloin, kun epäillyn rikoksen esirikos on Rajavartiolaitoksen tut-

kittavaksi kuuluva rikos taikka kätkemisrikoksen esirikos eli varkaus-, kavallus-, ryöstö-, kiristys-, petos-, kiskonta tai maksuvälinepetosrikos, *jos on varmistettu, että poliisilla ei ole kyseiseen kätkemisrikosepäilyyn liittyvään esirikokseen käynnissä olevaa esitutkintaa tai tiedonhankintaa*. Edellä mainittu lisäys tulisi kirjata säännökseen tai esityksen perusteluihin, sillä samaan rikoskokonaisuuteen liittyviä rikoksia ei ole tarkoituksenmukaista tutkia kahdessa viranomaisessa samaan aikaan. Lisäksi Rajavartiolaitoksen rahanpesurikostutkinnan kautta saadut tiedot voivat olla hyödyllisiä poliisille, jos poliisilla on esirikokseen liittyvä esitutkinta tai tiedonhankinta käynnissä, mikä korostaa tässä yhteydessä Rajavartiolaitoksen laissa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta poliisille.

Keskusrikospoliisi esittää selvyuden vuoksi hallituksen esityksen perusteluihin kirjattavaksi edellä mainitun kohdan osalta myös, että kyseinen säännös ei muodosta Rajavartiolaitokselle toimivaltaa tutkia mainittuja kätkemisrikoksen esirikoksia. Kyseisen säännöksen tuoma toimivaltuus koskisi siten rahanpesurikosten ja rahanpesurikkomusten tutkintaa.

2.3 Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen osalta

Ehdotetussa sääntelyssä Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet myös salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen osalta laajenisi. Keskusrikospoliisi toteaa, että poliisi on sisäisen turvallisuuden ylläpitämisen ja rikostorjunnan yleisviranomainen, jonka tehtäviin kuuluu kaikkien rikosten selvittäminen rikoslajista riippumatta. Poliisi pyrkii toiminnassaan keskittymään myös esimerkiksi laajoihin rikoskokonaisuuksiin. Koska poliisi tutkii rikoslajineutraalisti kaikkia rikoksia, tulisi poliisilla rikostorjunnan yleisviranomaisena olla käytössä muita viranomaisia laajemmat oikeudet muun muassa salaisten pakkokeinojen käyttöön.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan muun ohella toimivaltuuksia koskien yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa ja yksinomaan tietoverkossa tehtävää valeostoa. Näiden toimivaltuuksien käytöstä päättää Keskusrikospoliisin päällikkö. Ehdotetussa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain peitetoiminnan laajentamista koskevassa 34 g §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, että peitetoiminnan laajentamistilanteet saatetaan "peitetoiminnasta päättäneen rajavartiomiehen ratkaistavaksi", mikä vaikuttaa olevan epälooginen kirjaus suhteessa siihen, että peitetoiminnasta päättää Keskusrikospoliisin päällikkö. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan myös peitetoiminnan laajentaminen on saatettava keinosta alun perin päättäneen ratkaistavaksi. Säännöksessä säädetyt laajentamista koskevat tilanteet tulee siten saattaa Keskusrikospoliisin päällikön päätettäväksi, sillä kyse on varsinaiseen peitetoimintaan rinnastuvasta harkinnasta, joka sisältää arviointia muun muassa peitetoiminnan oikeudellisista edellytyksistä sekä sen jatkamisen ja laajentamisen edellytyksistä.

2.4 Lopuksi

Keskusrikospoliisi korostaa lopuksi, että Suomessa poliisi on sisäisen turvallisuuden ja rikostorjunnan yleisviranomainen. Näin ollen poliisilla tulee tilannekuvan ylläpitämiseksi ja operaatioiden turvallisuuden takaamiseksi olla riittävät tiedot Suomen maaperällä käynnissä olevista rikostorjunta- ja esitutkintaprojekteista sekä niissä käytettävistä keinoista.

Lausuttavana olevassa asiassa Keskusrikospoliisi korostaa erityisesti Rajavartiolaitoksen ilmoitusvelvollisuutta poliisille rikoksen estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä, josta säädetään voimassa olevassa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 7 §:ssä. Lisäksi mainitun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu poliisin oikeus ottaa oma-aloitteisesti rikostorjuntatehtävä suoritettavakseen on säilyttävä kaikissa tilanteissa (ns. poliisin otto-oikeus).

Ehdotettujen muutosten myötä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvien rikosten määrä kasvaa sekä toimivaltuudet rikostorjunnassa laajenevat, mikä edellyttää määriteltyä ja selkeää prosessia ilmoitusvelvollisuuden ja tutkintajärjestelyistä sopimisen osalta. Prosessin tulisi riittävällä tavalla mahdollistaa laajempien tarpeiden tunnistaminen ja esimerkiksi tutkintojen siirtäminen silloin, kun tutkinta on tarkoituksenmukaisinta tehdä poliisissa.

Keskusrikospoliisin päällikkö

Poliisineuvos

Robin Lardot

Ylitarkastaja

Roosa Viljanen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 10.12.2024 klo 14:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.